

Inhoud

Voorwoord - *Paul Verhaeghe* 9

Inleiding - *Jef Peeters* 11

Deel 1. Fundamentele uitgangspunten voor een sociaal-ecologische transitie 15

1. Een andere wereld is mogelijk: van crisis naar transitie - *Jef Peeters* 19
 1. Een meervoudige crisis 19
 2. Transitie naar een duurzame en rechtvaardige samenleving 27
 3. Van TINA naar TAPAS 34
2. Anders leren kijken: naar een ecologisch paradigma - *Jef Peeters* 36
 1. Een ecologisch wereldbeeld en het belang van veerkracht 37
 2. Een relationeel beeld van mens en samenleving 43
 3. Een ethische vertaling 48
3. Duurzaamheid als verbinding tussen ecologische en sociale principes - *Jef Peeters* 55
 1. Normatieve perspectieven op duurzame ontwikkeling 55
 2. Verdiepende perspectieven 67
4. Sociaal werk, ecologie en duurzaamheid - *Jef Peeters* 72
 1. Op zoek naar ecologische bronnen: van de traditie tot vandaag 72
 2. Van missie naar een transformationele praktijk 78
 3. Oriënterende principes voor sociaal-ecologisch werken 84
5. Handelen: empowerment, politiek en burgerschap - *Jef Peeters* 88
 1. Handelen 88
 2. Empowerment 93
 3. Macht, politiek en sociale verandering: coöperatie in verschil 97
 4. Burgerschap in dimensies 99
 5. Naar een partnerstaat 104

Intermezzo 1. Wat is systeemdenken? - *Philippe Vandenbroeck* 107

1. Algemene situering 107
2. Omgaan met dynamische complexiteit 109
3. Omgaan met architecturale complexiteit 112
4. Omgaan met relationele complexiteit 113
5. Omgaan met generatieve complexiteit 115
6. Besluit 117

Deel II. Praktijken van sociaal-ecologische verandering 119

6. Sociaal-ecologische praktijk: een oriënterend kader - *Jef Peeters* 123
 1. Duurzame ontwikkeling in beeld 123
 2. Sociale verandering door empowerment 126
 3. Een sociaal-ecologische benadering van het sociaal werk 137
 4. Sociaal-ecologisch werken voor een duurzaamheidstransitie 139
7. Cocreatieve innovatie: participatief werken met kwetsbare personen - *Elke Plovie en Birgit Goris* 142
 1. Cocreatie 142
 2. Cocreatie als methode 144
 3. Randvoorwaarden 150
 4. Besluit 151
8. Het Rabot: broedplaats van gemeenschapsgedreven duurzaam sociaal werk? - *Luc De Droogb en Jolijn De Haene* 152
 1. Het Rabot 153
 2. Een netwerk van duurzame praktijken 155
 3. Doe-participatie als perspectief op professionaliteit 161
 4. Sociaal-ecologisch werken als een collectief leerproces 163
9. Educatie in tijden van transitie? - *Katrien Van Poeck en Patrick Vleeschouwer* 164
 1. Educatie en de transitie naar een duurzame samenleving 164
 2. Functies van educatie 166
 3. De Transition Towns-beweging 167
 4. 't Uilekot/Climaxi 172
 5. Educatie in transitie? 175
10. Artistieke praktijken en duurzaamheid: experimenteren bij Leren Ondernemen - *Danny Wildemeersch en Saskia De Bruyn* 177
 1. Buurtgroen: een kunsteducatief experiment 177
 2. Kunst en armoedebestrijding: een vruchtbare combinatie 179
 3. Een kader voor duurzaamheid 182
 4. Een visie op burgerschap en democratie 186
11. *Nothing About Us Without Us*: patiëntenparticipatie als structureel sociaal werk - *Filip Abts, Nathalie Albert, Sylvia Hubar en Hilde Bloemen* 188
 1. Het project 'Patiënt in beeld' als structureel sociaal werk 189
 2. Inspraak en samenspraak: participatie als sleutel 191
 3. Aandacht voor ervaringsdeskundigheid 193
 4. Tot slot: een 'andere' aanpak, een noodzakelijke alliantie 195

12. Transitienetwerken, met cultuur als focus - *Elke De Beukelaer, Frie De Greef en Liene Michiels* 197
1. Transitienetwerken en cultuur 197
 2. Ontstaan en geschiedenis van Pulse 199
 3. De rol van cultuur in transitie 201
 4. Belang en kenmerken van transitienetwerken vanuit de civiele samenleving 207

Intermezzo 2. Economie voor het gemeenschappelijk welzijn - *Jef Peeters* 209

1. Economie in soorten 209
2. Basisbouwstenen voor een nieuw economisch paradigma 215
3. Een mogelijke commons-transitie 223

Deel III. Vernieuwende sociaaleconomische praktijken 229

13. Sociaal werk voor een economie gericht op gemeenschappelijk welzijn - *Jef Peeters* 233
1. Samenleving uit balans 233
 2. Voorwaarden voor een 'sociale' economische transitie 235
 3. Sociale bewegingen voor een andere economie 239
 4. Vernieuwing van de publieke sfeer 242
14. Deeleconomie als actief burgerschap - *Tine Hens* 245
1. Herstellen als daad van economisch verzet 245
 2. De economie van het geven 247
 3. Repair café en geefwinkel als 'commons' 249
 4. De integrale coöperatie in Barcelona 251
 5. Naar actief economisch burgerschap 253
15. Een andere visie op arbeid: van 'loonarbeid' naar 'inzet' - *Anne Snick* 255
1. Het begrip 'arbeid': een sociale constructie 256
 2. Geld als 'doping' van het systeem 258
 3. Symptomen van systeemverschuiving 259
 4. Een andere invulling van arbeid 262
 5. Naar een 'collectieve' definitie en organisatie van arbeid 264
 6. Een andere valorisatie en wettelijke omkadering - casus BuurtPensioen 265
16. Waarom er altijd te weinig geld is - *Hugo Wanner* 267
1. Geld is een sociale constructie 267
 2. Crowdfunding 269
 3. Complementaire munten 273
 4. Institutionele voorwaarden 278
 5. Conclusie 279

17. Organisatievormen voor het financieren en beheren van *commons* - *Wim Van Opstal en Astrid Coates* 280
1. Aandachtspunten bij het uittekenen van een organisatie 280
 2. Enkele relevante organisatievormen in België 281
 3. Hybride organisatiestructuren 290
 4. Een voorbeeld: de Community Land Trust 291
18. VELO: sociaal ondernemen tussen markt en civiele samenleving - *Jos Vandikkelen* 292
1. Van project tot sociale onderneming 292
 2. Een sociale onderneming met duurzaamheidsambities 293
 3. Sociaal ondernemen in tijden van crisis 296
 4. Toekomst: het experiment als feest 298
19. De Wroeter: waar arbeid en zorg zich kunnen verbinden - *Jan Raymaekers* 300
1. De Wroeter is een boom 300
 2. Een andere visie op arbeid: van activering naar waardering 303
 3. Een praktijkgemeenschap rond voedsel 307
 4. Een tuin van bloei en experiment 311
20. De kracht van systeemdenken in een collaboratieve economie - *Jo Lefevere* 313
1. Het sterk veranderd economisch landschap 313
 2. Veerkracht bekeken vanuit het bedrijf Duvel Moortgat 315
 3. Blinde vlekken 317
 4. Systeemdenken als hefboom voor een collaboratieve economie 323

Nawoord - *Alma De Walsche* 325

Lijst van figuren en tabellen 327

Lijst van afkortingen 329

Bibliografie 331

Over de auteurs 347